

@ Stuur uw mening (bij voorkeur maximaal 150 woorden) onder vermelding van uw naam en woonplaats naar: opinieredactie@bd.nl

Podium vindt u ook op de website van het Brabants Dagblad: bd.nl/opinie

Waar willen we met ons land naartoe?

Jan de Rond

Zo de wind waait, maar waait het er ook?

Een open landschap verandert wezenlijk als je op een klein gebied een aanzienlijk aantal hoge windmolens neerzet. Windcollectief Oss - Den Bosch maar ook de overheid zouden eens goed moeten kijken naar de lessen die in de Noordoostpolder en Flevoland eerder zijn getrokken.

Jan de Rond

GASTOPINIE

In de Rosmalense polder tussen Den Bosch en Oss bestaan plannen om circa 80 enorme windmolens te bouwen. De plannen zijn ontwikkeld door een bewonerscollectief (boeren) en een bedrijf. Deze ontwikkeling staat niet op zichzelf. Het past in een al meer dan 10 eeuwen bestaande traditie van grootschalige sociale innovaties op het platteland.

Eerste golf - waterbeheersing In de twaalfde eeuw bouwen buurtschappen in Utrecht samen een dijk onder Wijk bij Duurstede. Uit deze samenwerking kwam het eerste dijkwaterschap en de latere waterschappen voort, de eerste democratische bestuursvorm.

Tweede golf - gezamenlijk gebruik Omdat de bevolking in de loop van de Middeleeuwen groeit en meer mensen de woeste gronden willen benutten, ontstaat er behoefte aan regels voor het gezamenlijk gebruik. Aan deze tweede samenwerkingsgolf komt een eind als rond 1800 de gilden in heel Europa met één pennestreek worden afgeschaft en gemene gronden worden geprivatiseerd.

Derde golf - risicospreiding Rond 1900 worden, opnieuw op het platteland, de derde generatie corporaties opgericht zoals onderlinge verzekeringen en banken, zoals de Boerenleenbanken, latere Rabobanken.

Vierde golf - duurzaamheid Begin 21ste eeuw ontstaat de vierde golf coöperaties. Er starten nieuwe collectieve bewegingen gericht op milieu, energievoorziening en duurzaamheid.

Boeren uit het dorpje Creil in de Noordoostpolder besluiten eind 20ste eeuw van de wind te gaan leven. Zij realiseren in 2017, na 23 jaar voorbereiding, een van de grootste windmolenparken van Nederland op de grens tussen land en water, op de IJsselmeerdijk tussen Urk en Lemmer.

Klein maar dapper

In navolging van de boeren in de Noordoostpolder maken nu boe-

ren tussen Den Bosch en Oss plannen om een windmolenpark in de Rosmalense polder te realiseren. Zij hebben jammer genoeg een projectontwikkelaar, die grondposities had verworven in deze polder, niet buiten de deur kunnen houden. Iets wat de boeren in de Noordoostpolder wel was gelukt. Jammer.

In tegenstelling tot projectontwikkelaars zijn lokale kleine bedrijven en bewoners gevoelig voor de plaatselijke omstandigheden en gevoelens. Zij willen en moeten nog generaties vooruit met elkaar en hun omgeving en houden er uit goed begrepen eigen belang terdege rekening mee.

Begrippen als onderlinge verbondenheid, eigen regie, plezierig en mooi blijven wonen, verbinding zoeken en samen lasten en lusten delen, worden door de plaatselijke initiatiefnemers, het Windcollectief Oss - Den Bosch, regelmatig in de mond genomen.

Dit past in de al 10 eeuwen bestaande traditie van sociale innovaties op het platteland. In tegenstelling tot de stad verhuizen mensen op het platteland niet snel. Doorgaans komt de grond van de buurman maar eens in je leven te koop en krijg je zo'n twee keer nieuwe burens.

Waait het wel genoeg?

Een windmolenpark in de Rosmalense polder (1.700 ha.), ontwikkeld door de lokale bewoners, boeren, lijkt een leuk en sympathiek plan. Maar, waait het daar wel genoeg? Het waait er vast minder dan in de windiger Noordoostpolder (46.000 ha.). Financieel technisch zal het wel uit kunnen, maar elders in windig Noord-Nederland is vast meer milieu-, energie- en financieel rendement uit de benodigde moeite en investeringen te halen.

Adriaan Geuze, vermaard landschapsarchitect, maakte zich in het programma Zomergasten op 17 augustus 2015 grote zorgen over de verrommeling van Nederland en het gebrek aan ambities. Geparafraseerd zei hij: *We hebben de wereld met 10-0 verslagen door onze traditie van land maken. Heel de vorige eeuw stond in het teken van landinrichting en inpoldering. Sinds de eeuwwisseling*

houden we ons bezig met proceduregeneuzel, gekeuvel en geklets. Kijk maar naar de stroken langs de snelweg bij Leiderdorp. We rommelen maar wat aan.

Visie

In de Noordoostpolder werd begin deze eeuw de verrommeling tegengegaan door het lukraak bouwen van windmolens op boerenerven te ontmoedigen. Dat ging niet zonder slag of stoot. Besloten werd de gewenste molens gegroepd langs de randen van de polder, op de grens tussen land en water, toe te staan.

In het verrommelde Zuidelijk Flevoland (43.000 ha.) wil de gemeente Zeewolde (25.000 ha.) nu het voorbeeld van de Noordoostpolder volgen en sturend optreden bij de vervanging van 200 verspreide windmolens door 90 geplaatste molens.

Waar willen we met ons land

▲ **Het Windpark Noordoostpolder op de IJsselmeerdijk tussen Urk en Lemmer.** FOTO JAN DE ROND

“ **Grondgebruik dat je 'weggeeft' krijg je niet zomaar terug. Het landschap verander je niet voor eventjes maar voor tijden** ”

naartoe? Nederland is in de achter ons liggende 10 eeuwen ontstaan uit een heroïsche traditie van baggeren, polderen en werken tegen de natuur. De traditie van bouwen aan het landschap heeft geresulteerd in bijzondere landschappen. Vanzelfsprekendheden die door eeuwen van werken tegen de natuur zijn ontstaan moeten plaatsmaken voor een ruimtelijke inrichting gebaseerd op werken mét in plaats van tegen natuurlijke systemen.

Op basis van het principe 'werk mét de natuur mee' zijn in opdracht van het Planbureau voor de Leefomgeving (Challenge landschappen 2070) een aantal visies uitgewerkt, onder andere door Karres+Brands met als titel 'De zeven nieuwe Nederlanden'. In deze visie worden de Nederlandse rivierengebieden gekarakteriseerd door open landschap, ruimte voor de rivier, natte landbouw en com-

pacte steden. Als een bijzonder landschap met een eigen bestuursvorm die zich laat leiden door het landschap.

Molens worden in de visie van Karres+Brands gedacht waar het (echt) waait, hun 'Deltaland' (Noord- en West-Nederland) en dus niet of nauwelijks in Zuid-Nederland (Brabant en Limburg). Of is ons rivierengebied langs de Maas hierop een uitzondering?

Nieuwe keuzes

Den Bosch en Oss, waar wilt u met uw grondgebied naartoe? Meebewegen met de oerkrachten van de natuur betekent dat er op nationale en provinciale schaal nieuwe keuzes moeten worden gemaakt, dat eeuwenoude vanzelfsprekendheden heroverwogen moeten worden.

In tegenstelling tot de afgelopen 10 eeuwen maken wij Nederlanders geen nieuwe grond en pol-

ders meer. Grond is een schaars goed geworden, zeker vruchtbare poldergrond in een open landschap!

Grondgebruik dat je 'weggeeft' krijg je niet zomaar terug. Het landschap verander je niet voor eventjes maar voor tijden. Open landschap verandert wezenlijk als je op een klein gebied (1.700 ha.) een aanzienlijk aantal (80) hoge elementen neerzet. Bijna net zoveel als in de 27 maal grotere Noordoostpolder.

Overheid, neem het stuur in handen, vorm Uzelf een oordeel, bepaal wat U wilt en neem een weloverwogen besluit over de toekomst van Uw en ons landschap!

■ **Jan de Rond** (1954) is boerenzoon, geboren in West-Brabant en via de Noordoostpolder (waar hij opgroeide), Twente, West-Brabant en de Randstad in 1990 gaan werken in Oost-Brabant.

